AZ ORSZÁG TÜKRE.

BUDAPESTI KÉPES HETILAP.

IV-dik évfolyam.	16-dik szám.	Pest, 1865. Aprilis 20-án.
Kiadó és felelős szerkesztő: GYÁRFÁS FERENCZ. Tulajdonos: BALÁZS SÁNDOR.	ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 12 forint, félévre 6 forint, évnegyedre 3 forint. Megjelenik e lap minden csütörtökön.	A kéziratok és előfizetési pénzek a kiadó-hivatalhoz küldendők DEUTSCH TESTVÉREK könyomdájába, harminczad-utcza 3-dik szám.

Verbőczy István.

A magyar jogélet nagy reformatora arczképét adjuk, a magyar Ulpianusét, ki hazánkba Justinianus, Likurgus, Solon volt!

Nézzétek e férfiu jellemző arczvonásait s halljátok életrajzát, melyet 300 év óta, ajkról ajkra ád a jogi irodalom.

Verbőczy István a hires Hunt (Hont) és Pázmán (Pozsony) nemzetségből származik, 1460-ban Verbőczön Ugocsa vármegyében született, jól lehet egy vers ugy tartja:

Verbőczi Istvánt is Küküllő-vármegye
Szülte Szőkefalva és Ádámos völgye. —

Atyja János, (mások szerint Ozvald) anyja Deák Apollonia volt, a jogkedvelő apa fiát is jogi pályára szentelvén, a mint István a budai, azután a német s olaszhoni egyetemekben Zápolyák pártolásával a tanulmányait végezte, hazájába tudományos képzettséggel visszatért. 1496-ban már hirneves ügyvéd volt, s két év mulva 1498-ban itélőmester lett.

Verbőczy István.

A magyar jogélet ez időben indult hanyatlásnak, általános volt a kivánság — reformálni! Az önkény és visszaélés oly nagy volt, hogy a törvénykezésben nőttön nőtt zavaroknak végletet kelle vetni. — Irott, határozott törvényeket követelt a nép!

Az 1498-ban öszveült országgyülés a 6-ik czikben egy törvénykönyv (Codex) kidolgozását el is rendelte, s Ádám itélő mestert bizta meg a munkálattal, megbizatott a királyi tábla is, de a törvénykönyv nem készült el, s ekkor hangok emelkedtek Verbőczy mellett, a nemzet benne helyezte bizalmát, felkéretett a nagy munka elkészítésére s ő elfogadván a becses megtiszteltetést, elkészitette azon müvet, melyet mi örök emlékül „Verbőczi Hármas könyve“ nevezettel tisztelve használunk.

Verbőczi István

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

1505-ben Erdélyhonnak is itélőmestere lett, s mindkettőnek viszonyaira való tekintettel irá meg könyvét. Ez évben résztvett a rákosi országgyülésen és annak hires határozatait fogalmazta s felolvasta. 1514-ben mutatta be könyvét „Nemes Magyarország s hozzá kapcsolt részeknek hármas törvénykönyve“ czimen, mert az, az ország jogait foglalta magában s III részből áll! Ez évben már királyi Személynök lett. 1517-ben minden telek öt pénzzel jutalmazta fáradalmát. 1518. nov: a török ellen segélyt kérni Rómába s Insbruckba viselt követséget. 1519. X-ik Leonál járt Lajosnak római fejedelemmé megerősítése végett. Nevezetes az ez évben viselt velenczei követsége is. 1521. X-ik Leo pápához, 1522. a német rendekhez Norinbergába volt küldve. 1525. a hatvani országgyülésen nádornak választatott. —

Ez volt azon időpont midőn az egyéni szabadság eszméje előtérbe kezdett hatolni, minden egyes szabadulni akart az állam mindenható, és a vallás feltétlen engedelmességgel követelő tana elől!

Lajos király 1527. Sz. György napjáig ismerte el Verbőczyt, ki Báthory István helyébe léptetett, — nádornak, azután számüzetve Izabella királynő hive lön, ki őt „Servus Regni Hungariae“ czimezte!

Forrongós idő volt, azon nézet terjesztetett, hogy nem csak az egyén van az állam, de viszont az állam egyesek kedvéért. A nézet felülről hatolt lefelé s a nép a hübéresek jármát elviselhetlennek nyilvánítá. A vallás terén is nagyszerü forradalom támadott. — A nép, a nemesség, nemesség az egyes olygarchák, s ezek a fejedelem ellen fogtak fegyvert. A magyar krónikában vérbetükkel van be irva az 1526-i esztendő.

1527-ben Verbőczy Istvánt Zápolya részén találjuk, ez évben keresett János király Ferdinánd ellen a töröknél segedelmet, s István királyi korlátnok czimet nyert!

Változtak az idők, a vegyesháznak vége, — s Verbőczynek vérkapcsolata volt a Zápolya házzal!

Elfoglalván a török hazánknak fővárosát, Verbőczy István budavárosi török és keresztények pereiben vészbirónak tétetett. 1533-ban Ferdinándhoz békekötést eszközölni küldetett. 1540. Konstantinápolyba járt, hogy ura Zápolya hátrahagyott árvái fögyámságát Szolimánnal elvállaltassa.

Jeles hármaskönyve, mely megvizsgáltatott, és Ulászló király által helybenhagyatott, kivéve, hogy erősítő levele pecsét és kihirdetés nélkül maradt, 1517-ben adatott ki először Bécsben, 71½ ivén, Magyarország czimerével diszitve. Jeles könyvét halála után 1545. 1561. 1565. 1567. 1571. 1572. 1574. 1581. 1599. 1611. 1628. 1643. 1660. 1690. 1696. 1698. 1740. 1745. 1751. 1753. 1762. 1763. 1771. 1773. 1775. 1776. 1779. 1802. 1806. 1822. 1830. 1844. 1862. többféle alakban, nyelven, s jegyzetekkel adták ki egyesek s társulatok. A reá hivatkozó törvények egyes részeit, és az 1723: 6. 1741: 8. törvények az egész müvet elismerték erőbelinek. Nem döntötték meg ezt az 1548-ki, nem az 1564-ki ujabb munkálatok.

Verbőczy jellemét szilárdnak s igazságosnak kell vallanunk! *)

Halála története homályos, állítólag 1543-ban a budai basánál vendégségben méreggel öletett meg, s a budai Mária Magdolna egyházba lett eltemetve.

Verbőczy Istvánnak még nincs emlékoszlopa — ha lesz, ezt irjuk reája:

Bal sorsodba ki meghaltál, még élve hazádnak;
Győztél! — s most honunk lelkébe halva is élsz.

*) A magyar jogélet e nagy reformátorának érdemeiről alább Andorka Gyula úrtól adunk egy czikket. —

Az iskolában.

(Tata, september 19. 1864.)

Oh gyermekkor, álmok világa,
Merülj fel még egyszer nekem!
Járjak ismét az iskolába,
Ne tudjam, mi a küzdelem.

A játék és enyelgő tréfa,
Majd itt, majd ott hordozzanak,
Mint hullám a virágot néha,
Midőn partokra nem akad.

Lássam a sok gyermeki arczot,
Mindegyiken jóság, mosoly!
Halljam a zajt, mely messzehársog,
De melyben a szivbéke szól.

És legyen csend. Szorongjon keblem,
Midőn jö a komoly tanár,
Merüljek el nyitott könyvemben,
Mig tekintete szertejár.

Rendüljek meg a gondolatra:
Ha engem szólítana fel!
Lelkemet az önvád hadd marja:
Ne tudjam, a mit tudni kell.

És azután nevemet halljam,
És sápadjak el, mint a fal!
Egy igét se ejthessen ajkam,
Mely máskor csupa riadal.

Mint a bünös, kit tetten kaptak,
Úgy várjam itéletemet,
A teremben rabul maradjak,
Mig a többi hazamehet.

Érjen utól, a mit érdemlek:
Böjtöljem végig a napot!
Érezzem, hogy éltem rideg lett,
Hogy Isten ember elhagyott!

Aztán sirjak: mint az szokott csak,
Ki igazán boldogtalan!
.... Ah, sirjak, hogy e boldog korszak
Örökre, végkép odavan!

Dalmady Győző.

Szerelem nélkül.

(Elbeszélés.)

Vértesi Arnoldtól.

(Vége).

XV.

Takács Gábor ez időben még csak 36 éves volt, de elöregedettnek, megtörtnek látszott nagyon. A folytonos ülés és éjjeli munka főleg mellét nagyon megrongálta; érezte, hogy ott hordja már mellében a halálos betegség magvát, hanem az orvos biztosította, hogy ezzel a mellbajjal elélhet 60—70 éves koráig is, csak kimélje magát s ovakodjék mindentől, a mi ártalmasan hathat rá.

Otthonn azonban mitsem szólt arról, a mit az orvos mondott; csak dolgozott folytonosan, fáradatlan; egyéb tekintetben ovakodott mindentől, a mi árthatna.

Anélkül, hogy Gábor sejthette volna, volt valaki, a ki örködött felette: Ida.

A szép leány most még szebbnek látszott gyászruhájában. Arcza büsongó, szelidebb kifejezést váltott s meglátszott rajta, hogy vesztett valamit rideg büszkeségéből.

Mióta árva lett s reá szállt a gazdag örökség, a fiatal emberek kétszerezett igyekezettel, minden kitelhető módon iparkodtak megtetszeni neki. Hiábavaló törekvés volt, nem sikerült senkinek a szép és gazdag leányt meghódítni.

— Valakibe mégis szerelmesnek kell lenni ennek az Idának! — gondolá Málcsi.

S Tini erősíté, hogy ugy kell annak lenni, lehetetlen másképp, hogy ennyi derék fiatal ember kosarat kapna, Idának titkon szerelmesnek kell lenni..

A két kisasszony összedugta fejét, suttogtak, gondolkoztak, kémkedtek, aztán ismét suttogtak, de semmit sem tudtak fölfedezni. Pedig nekik föl kell fedezni a rejtélyes kedvest.

Addig fürkésztek, addig kémkedtek, leskelődtek, mig, végre Málcsi fölfedezte, hogy Ida egy arany medaillont hord nyakában. Abban lesz bizonyosan a kedvesnek arczképe. Oh, bár csak el lehetne lopni!

Tini szivből osztozott Málcsi ohajtásában. Fájdalom, ez ohajtás teljesületlen maradt! Ellopni a madaillont Ida nyakáról nem lehetett. Arra még kevesebb kilátás volt, hogy Idát hizelgéssel, esdekléssel rá lehessen venni, hogy önkényt megmutassa. Nem birták elgondolni, hogy a dolgok ilyen helyzetében mit tegyenek?

Megkisérlettek mindent, a mi lehetséges volt, e czél elérésére; de el nem érhették, sőt Tini még csak abban a szerencsében sem részesült, hogy a kérdéses medaillont, hacsak távolról is, megláthatta volna s irigyelte Málcsit, a ki oly szerencsés volt, hogy ha magát a rejtélyes arczképet nem is, de legalább a tokját, láthatta.

Miután látták, hogy minden kisérlet hiábavaló, elhatározták a nagyfontosságu titkot Gábornak elárulni.

Várakozásuk ellenére, Gábor nem szörnyedt el e titkos hir hallására, nem is látszott nagyon megütődöttnek s egész nyugodtan viszonzá nekik, hogy a medaillonban atyja vagy anyja arczképét, vagy más egyébb emléket is hordhat Ida.

— De én tudom, hogy abban a kedvese arczképe van, — erősíté Málcsi; — bizonyosan tudom. És nekem akármit mondhatsz, én azt mondom, hogy a kedvese arczképe van benne. Oh jól tudom én, mit szoktak az ilyen leányok a medaillonban hordani! Bizonyos vagyok abban, hogy ha felnyitnánk, a kedves arczképét találnók benne.

— S ha ugy van is, — szólt Gábor, — nekem nincs jogom fürkészni a titkot, ha Ida azt el akarja rejteni.

Mind Málcsi, mind Tini nagyon elégedetlenek voltak Gábor feleletével. Furdalta őket a kiváncsiság, megtudni, mit zár magába a rejtélyes medaillon? Azonban Gábor is, bár közönyösnek látszott, ohajtotta volna tudni a titkot, csakhogy nála ez ohajtásnak alapja nem kiváncsiság, hanem igaz részvét volt.

— Édes gyermekem, — igy szólt egyszer, midőn Idával egyedül maradott, — önnek nincs atyja és nincs édes anyja, tekintsen engem atyjául, legjobb barátjául, s ha lehet, szóljon hozzám őszintén. Ön egy medaillont hord nyakában; szeret ön valakit?

Tovább nem szólhatott, megrémülve szakította félbe szavait. Látta, hogy Ida arczát egyszerre biborpirosság önti el, aztán rögtön elhalványodik; látta, hogy reszket s kezével hevesen ragadja meg a kis fekete zsineget, mely nyakán függött.

Szörnyü izgatottnak látszott, s a mint megragadta a kis zsineget, elszakadt az kezében, a nélkül, hogy észrevette volna.

— Nem akartam önnek fájdalmat okozni, gyermekem, — szólt Gábor megilletődve; —

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

ez volt az utolsó kérdés, melyet önhöz intéztem.

Ida nem felelt s a leghevesebb izgatottságban hagyta el a szobát.

Gábor szomoruan nézett utána. Lelke elborult; tehát a sors megfosztja még attól a vigasztalástól, attól az örömtől is, hogy legalább Idát boldognak láthassa?! Végig tekintett a rideg, örömtelen életen, melyet eddig leélt; sötét volt az s nem volt abban semmi vigasztaló.

S elszomorodva kérdezé önmagától: ez lesz-e sorsa a szép gyermeknek is, kit Isten minden tökéletességgel megáldott?

A komoly, rideg ember idegei föl voltak nagyon izgatva s kemény szive még soha igy el nem lágyult.

Egyszerre, a mint most fölemelte fejét, szemei elött megcsillámlott valami a földön. Arany medaillon volt.

Hirtelen kezébe vette. Ez tehát a rejtélyes medaillon? A vékony fekete zsineg, melyen függött, ketté volt szakitva, s valószinüleg lesiklott a hölgy ruháján zörej nélkül, vagy talán csörömpölését a zavarban és izgatottságban nem hallották. Most itt van s Gábor megtudhatja a titkot; kezében van, csak föl kell nyitni.

E pillanatban elpirult a miatt, a mit tenni akart. Maradjon ez örökre az Ida titka.

Letette kezéből a medaillont. Nem akarja látni. Nem akarja érinteni gyöngédtelen kézzel s nem kivánja tudni azt mit Ida titokban akar tartani.

Alig tette le kezéből, megnyilt az ajtó s Ida jött sápadt, földult arczczal, szemeit a földre szögezve s aggodalmasan tekintve körül.

— Elvesztett medaillonját keresi? — szólt Gábor s az asztalra mutatott.

A mint Ida oda fordította szemeit s meglátta az asztalon, a mit elvesztett, fölsikoltott. Egy pillanatig remegve állt ott, mintha habozna, elfusson-e, maradjon e? — aztán elvadult arczczal szólt:

— Most már tud ön mindent, a mit tudni kivánt.

És mielött Gábor felelhetett volna, hevesen folytatá:

— Ön tudni akarta, szeretek-e valakit? Szeretek egy embert, kit a világ megvetett, eltaposott, kigunyolt, ki nyomoruságban nött férfivá s terhes munka alatt megöszült fiatal korában, kinek kezét soha nem szorította jó barát keze és nő édes szerelemmel soha nem hajolt felé, kinek arcza elfonyadt, mig napról-napra meggörnyedten dolgozott az éji lámpa mellett s volt ereje elbirni a nehéz keresztet, melyet a sors reá vetett. Szeretem erös lelkét és nemes szivét.

Mialatt igy beszélt hevesen, lázasan, arcza kigyult, két szeme mint két izzó parázs égett s arany haja ziláltan hullt le vállaira.

— Ezt az embert szeretem én s boldogságom volt álmodni, hogy lesz idö, mikor keblére borulva igy szólhatok: mert a sors szerencsétlenné tett, én boldoggá teszlek; mert a világ megvet, én szeretlek; mert rideg az élet, hajtsd keblemre fejedet, az én szivem meleg. Én téged szeretlek!

Gábor reszketett. Nem merte érteni a szép leány szavait, a végső szavakat nem is hallotta már jól, csak ugy kábultan fülei zugtak, feje szédült, csak nézett mereven a leánynak égö arczára, villogó szemeibe. Soha még ily ragyogó szépnek nem látszott.

Csak nézte Gábor mereven, a vér lázas lüktetéssel tódult fejébe s remegö ajka fölkiáltott:

— Ida!

A leány hozzá rohant s égö fejét mellére hajtva, hevesen átölelte Gábor nyakát.

De csak egy perczig tartott e mámor, ez önfeledtség. Ida reszketve, némán távozott és Gábor nem merte öt egyetlen szóval, egyetlen mozdulattal visszatartani.

Csak nézett utána kábultan, mintha nem birná megérteni a roppant boldogságot, mely lelkét a föld porából az égig emelte. Elszédítette a csoda varázsa s nem mert hinni saját érzékeinek.

Lehetséges ez? A legszebb leány, szépségre az égiekhez hasonló, kinek egyetlen mosolyáért százan esengnek hiába, öt szereti, öt a nyomorult, megvetett teremtményt?! Ki a legragyogóbb ifjak közt választhatna, az ünnepelt hölgy leszáll hozzá?!

— És mégis igaz. Itt volt, gyönyörü fejét ide hajtotta vállamra, hangjának édes csengését mintha még hallanám. Oh édes Istenem, e

Szent-János egyháza Budán.

(Lásd szövegét a 168-dik lapon.)

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

boldogság nagyobb mint a mit egy egész életen át tartó szenvedés megérdemel!

Nem fért meg boldodságával a kis szobában, a négy szük fal között. Szük volt most neki az egész világ. Ki kellett mennie, ki a szabadba; maga sem tudta, hová?

Csaknem futva sietett át a csendes utczán. Egy-két ismerős látta s nem tudta elgondolni, mi baja lehet? Máskor mindig oly komoly, lassu léptekkel szokott végigballagni az utczákon.

Rohant le a várból, a Krisztinaváros felöli oldalon leszaladt a lépcsőkön s megállás nélkül ment tovább. Keresztülment a vérmezőn s csak a városmajor fasorai alatt állt meg először.

Nem birt pihenni. Fölzaklatott vére, a tüz, mely egész belsejét égette, üzte tovább. Mennie kellett, nem lehetett megállnia. Ugy érezte, mintha ereiben vér helyett izzó láva folyna s mintha idegei kitágulnának.

Lábai nem érezték a járást. Oly könnyü volt egész teste, nem érzett most elfáradást; mintha a levegő fölemelte s vitte volna. Minden vére mellébe és fejébe tódult föl; feje forró volt s mellét mintha parázzsal égették volna.

Hideg őszi szél fújt s kalapjára szórta a fákról a hervadt levelet. Kopaszodtak az ágak, sárga, szinehagyott volt a fák levele s legnagyobb része már a földön hevert; de Gábor most nem látta a hervadó természetet, — oly szép volt a világ.

A hideg szél átjárta egészen testét. Nem érzette. Csendes szivét ugy fölzavarták a viharos érzések, hogy kábult volt egészen; de a boldogság édes gyönyöre mellett érzette már az első perczek bódultsága után a becsület és kötelesség tiltó szavát.

Nem lehet. Nem szabad!

Látta maga előtt az édent, a boldogság csábító kertjét, de látta a Cherubot is a lángpallossal, ki tiltja neki belépni s kiüzi öt, mint az első embert, a rideg világba.

Most először fájt neki az élet, most először látta azt elviselhetlen tehernek. A kinos, gyötrő gondolatok lassan lassan elfoglalták fejét s komoran ment visszafelé.

Fejében, mellében még égett a föltolult vér, de bántó volt ez érzés s agyát fájdalmasan érintette; melle is oly nehéz volt.

Visszafelé lassan ment. Nejére gondolt és elsötétült egészen arcza. Ismerte kötelességét.

Haza érve, nem szólt senkihez, leült kis szobájába és mozdulatlan ült ott egész este.

Feje, melle oly forró volt, ugy égett. Nehéz volt a kötelesség utján megmaradni, de tudta, hogy halálig meg kell maradnia. A boldogságot csak azért ismerte meg, hogy fájjon annak nem birhatása; szive csak azért tanult meg érezni, hogy érezze a fájdalmat.

Vacsorálni hivták.

— Nem fogok ma vacsorálni, — szólt mogorván s mozdulatlan ülve maradt.

Nem tünt föl ez. Máskor is megtörtént, hogy nem vacsorált.

Ugy érezte, mintha könnyebbülne melle. Székét az irósztalhoz tolta, papirost tett maga elé s irni akart.

Ekkor jött Teréz.

— Gábor, én nem tudom, mi baja Idának? Csak egyre sir. Szólunk hozzá, de nem felel, csak sir egész este. Soha nem láttuk máskor sirni öt, ez nem szokása. Én nem tudom, mi baja lehet?

Gábor hevesen fölugrott s szólni akart valamit, de azon pillanatban szájához kapott s tántorogva támaszkodott a falhoz. A vér sűrün ömlött ki szájáon.

XVI.

Másnap az irodaigazgató a városházán, e komoly és hivatalos pontosságu úr, nagyon nyughatatlan és haragos volt.

— Mi dolog ez? — szólt boszankodva; — Takács úr, még sincs itt? Mindjárt 10 óra lesz. Ez mégis szörnyüség, hogyan fogy a hivatalos pontosság és a rendszeretet napról napra. Most már ez a Takács úr is! Ez is! Öt perez mulva 10 óra lesz és még sincs itt! Törödnek is ezek az urak a hivatalos órával! Maholnap fenekestől felfordul az egész ország.

Az iktató, tollnok és irnok urak, mint szintén a díjnokok is, kiknek nem dukál az „úr" czim, csak az „amice," mind lesütötték fejeiket s nagy buzgósággal igyekeztek mutatni, hogy mily szorgalmasan dolgoznak. Minden toll perczegett.

Csak az irodaigazgató járt köztük föl s alá haragosan, zsémbesen.

— Itt a sok irni való s az urak jönnek, mikor nekik tetszik, 10—11 órakor. Lehetetlen, hogy fenekestől fel ne forduljon az ország.

A tiszteletreméltó úrnak komoly meggyőződése volt, hogy okvetlen fenekestől felfordul az egész ország, ha a budai városházi iktató vagy irnok urak közül valamelyik későn jön az irodába.

— Hanem hogy még ezt is meg kellett érnem, hogy ez a Takács úr is elkezd igy cselekedni, ezt soha nem gondoltam! — szörnyüködék az irodaigazgató úr. — Ni, épen 10-et üt odakint az óra, s a toronyóra nem is jár pontosan, késik; az én órámon már három percz mult 10 után. És ez a Takacs úr mindig oly pontos volt, a legpontosabb s én oly nagy bizalommal voltam iránta! Igy csalódik az ember!

Egyik a díjnokok közül, ki már régóta fészkelődött székén s valamit akart volna mondani, végre bátorságot vett magának megszólalni:

— A mi Takács urat illeti, kérem alásan....

— Hallgasson amice, — rivalkodott rá az irodaigazgató; — nem kérdeztem önt.

Az amice megszeppenve elhallgatott s lesütötte fejét és ugy tett, mintha irna, de nem nyughatott s szólni ohajtott volna.

— Na, már mindjárt egy negyed 11-re, — zsémbelődött tovább a tekintélyes férfiu. — Tollagi úr, nézze meg, mennyi van az ön óráján?

E szavak az iroda egyik elsőrangu személyéhez, Tollagi iktató úrhoz valának intézve.

Tollagi úr épen tegnap adta a zálogházba óráját, hanem azért legkevésbbé sem hozta zavarba e kérdés s hivatalos komolysággal felelt:

— Órám roszul járt, tehát kötelességemnek tartottam az óráshoz küldeni megigazítás végett, nehogy ez óra rosz járása miatt elmulaszszam a hivatalban való pontos megjelenést, mint az a mult héten néhányszor, fájdalom, megtörtént. Egyébként hizelgés nélkül, komoly meggyőződéssel állíthatom, hogy a tekintetes úr órája legpontosabban jár egész Budapesten.

Az irodaigazgató meg volt elégedve a felelettel, különösen az órájának pontosságát illető dicsérettel s elismerte magában, hogy ez a Tollagi úr igen jeles, derék fiatal ember.

— Hanem az a Takács úr, hol késik az ily sokáig? — szólt haragosan. — Ennyire megfelejtkezni egy hivatalnoknak kötelességéről; ez mégis sok! Ferencz, nem látta ma Takács iktató urat?

Ferencz hajdu jelentette alásan, hogy nem látta.

Ekkor ama bizonyos díjnok, ki már az előbb fészkelődött és szólni akart, ujra fölszólalt:

— Kérem alásan, Takács úr azért nem jöhe....

Itt ujra elhallgattatta az irodaigazgató úr mennydörgő kiáltása:

— Micsoda vakmerőség ez? Nem tudja amice, hogy ki vagyok én? Ki kérdezte önt? Kicsoda ön? Hogyan merészel konfidenskedni feljebbvalóival?

A kis díjnok összehuzta magát székén s moczczanni sem mert. Az irodaigazgató pedig tekintélyes komolysággal távozott s belső szobájába vonult, előbb azonban Tollagi urat megkinálván egy szippantással ezüst burnótszelenczéjéből, melyre Magyarország czimere volt müvészileg kivésve, s reá bizván, hogy szigoru tekintélylyel tartsa föl a rendet az amicék között.

Mihelyt az igazgató úr kilépett, Tollagi úr az asztalhoz csapta a tollat, keresztbe vetette lábait, rágyujtott egy cabannosra s elnyujtózkodva a széken, élvezni kezdte azt a boldog állapotot, melyet az olaszok „dolce far niénte"-nek neveznek.

Az irodaigazgató úr pedig odabent elképzelte magának, hogy milyen jeles fiatal ember ez a Tollagi úr s milyen hanyag lett az a Takács úr.

Nemsokára Tollagi úr komoly arczczal lépett be a belső szobába s jelentette az igazgató úrnak, hogy szomoru tudósítást hoz, Takács úr veszélyesen beteg.

Az irodaigazgatót nagyon váratlanul lepte meg e hir.

— Knak díjnok értesített e szomoru hirről, — folytatá Tollagi úr; — Knak díjnok beszélt az orvossal is, a ki a betegnél volt.

Az irodaigazgató csengetett.

— Knak díjnok jöjjön be, — szólt a hajduhoz.

Pár percz mulva bejött alázatosan Knak díjnok.

— Miért nem jelentette ön nekem mindjárt ezt az esetet? — förmedt reá mennydörögve az igazgató úr; — miért titkolta el? Hogyan merészli ön eltitkolni feljebbvalói előtt a hivatalos személyeket érdeklő hireket? Micsoda alattomosság ez? Miért nem szólt ön?

A szegény ember csak nagy félelemmel bátorkodott mentségére fölhozni, hogy hiszen ő szólni akart, de a tekintetes úr nem engedte szólni.

— Mit? Én nem engedtem? Hogy meri ön ezt állítni? Micsoda tiszteletlenség ez? Hallgasson ön. Azaz, hogy beszéljen.

De a kis ember annyira el volt rémítve, hogy minden szónál megakadt s nem volt képes értelmesen beszélni.

— Knak úr azt akarja mondani, hogy ma reggel beszélt az orvossal, az utczán találkozott vele, — szólt Tollagi úr, könyörülve a kis ember szorultságán.

— Igenis, — viszonzá alázatosan Knak úr.

— Mit beszélt Knak díjnok az orvossal? — vallatá szigoruan az irodaigazgató! — feleljen.

Hanem Knak díjnok ez inquisitori kérdésre teljességgel nem volt képes felelni s ismét Tollagi úr volt kénytelen helyette szót emelni.

— Knak úr jó reggelt kivánt az orvosnak s kérdezte, hogy hová tetszik sietni oly nagyon? Mire az orvos felelte, hogy Takács úrhoz, Takács úr tegnap este nagyon roszul lett, nagy mennyiségü vért hányt; s az orvos igen aggodalmasan csóválta fejét.

— Feleljen amice, — vallatá tovább az irodaidazgató; — el ne merészeljen titkolni semmit feljebbvalói előtt! Tehát csóválta fejét az orvos? Feleljen.

— Igenis, — válaszólá remegve a kis ember.

— Továbbá azt mondja Knak úr, hogy az orvos igy szólt hozzá: Én már régóta mondtam Takács úrnak, vigyázzon magára, tüdeje afficiálva van s félnie kell a tuberculosistól, óvakodjék minden fölhevüléstől, meghülestől;

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

én nem is tudom mi idézhette elő oly rögtön a tegnapi casust.

— Igenis, ezt is mondta, szólt Knak úr alázatosan.

— Aztán azt mondta az orvos Knak úrnak, hogy ha Takács úr vigyázott volna magára elélhetett volna 70 éves koráig.

— Igenis.

Hanem most a tuberculosis oly mérvben fog kifejleni s oly gyors lefolyást vesz, hogy pár hónap alatt okvetlen meg kell halnia sorvadásban, vagy ha még egyszer oly erővel törne ki a vérhányás mint tegnap, rögtöni halál is követheti, azon perczben, azt mondja az orvos.

Erre már az irodaigazgató is megcsóválta fejét.

Egymásra néztek mind és hallgattak.

— Knak dijnok elmehet, — szólt az igazgató úr pár percznyi hallgatás után.

Aztán minden csendes lett; kiki helyére ült és dolgozott. De az irodaigazgató nem tudott nyugodt maradni.

— Ényje no, szegény Takács úr! Hm, hm, különös eset. Holnap meglátogatom, — gondolá magában.

S másnap délután a hivatalos óra után megindult a beteg látogatására.

— Itt lakik Takács Gábor úr? — kérdezé a házmestertől.

Az csak bámult rá és nem felelt.

— Itt lakik Takács Gábor iktató úr? — kérdé nyomatékosabban a tekintélyes úr.

— Már azt ugyan hiába tetszik keresni, — felelt rá a házmester; — meghalt az, uram, még ma délben.

Az irodaigazgató úr fejét csóválta.

— Valóban különös eset, — szólt nádpálczájával kopogtatva a földet; — valóban különös. Hm, hm, szegény Takács úr!

S csendesen megfordult és ment hazafelé. Útközben találta az orvost. Azt megállította, hogy beszélje el, hogyan történhetett az, hogy Takács úr meghalhatott?

— Hja, kérem alásan, — felelt az orvos, — contra vim mortis... Tetszik tudni. Az orvosi tudomány megtette, a mit tenni lehetett. Sőt merem állítni, hogy tegnap este felé már jelentékenyen jóbban volt; hatalmas medicamentumot adtam be neki.

— Igen, de hogyan történhetett az, kérem, hogy ma délben mégis meghalhatott?

Nem a medicamen következtében. Ma reggel nála voltam. A pulsus rendetlen volt és lázas, de nem oly nagy mértékben, hogy félni lehetett volna valamitől; a köhögés majdnem egészen megszünt. Jól van, gondolom magamban s ott hagyom a betegemet. Csak tessék pontosan bevenni; minden órában egy evő kanállal. Mikor eljöttem, rajzónnal valamit irt egy szelet papirosra. Jól van, csak ne tessék sokat irni, beszélni pedig, ha megállhatja, semmit.

— Nem állta ki? Hon, pedig mindig kevésbeszédü ember volt.

— Nem is szólt semmit, egész délig csendesen volt. Akkor kérte feleségét, kérjék meg Idát, hogy jöjjön be hozzá, szeretne pár szót szólni vele. Ez az a szép kisasszony, a ki náluk lakik.

— A ki kosarat adott Fürdey Lászlónak meg báró Hétvárynak?

— Még többeknek is. Nem csoda. Mindnyájan szerelmesek vagyunk belé, már tudniillik a kik nőtlen legények vagyunk. Tehát Ida kisasszonyt kérette magához. Mióta beteg lett, nem látta. A kisasszony is nagyon roszul néz ki, oly rendkivül sápadt.

— Hm, az valóban különös eset.

— Az, kérem alásan, legkevésbbé sem különös eset, sőt nagyon is természetes. Lehet képzelni.... az ijedtség... s aztán olyan fiatal leányok mindent nagyon szivükre vesznek. A patiens azt a beirt papirszeletet átadta Ida kisasszonynak. Neje azt állítja, hogy akkor egyszerre erős köhögési roham jött a patiensre s nagyon reszketett. Nem tudom. Miért reszketett volna? Nem olyan embernek ismertem, a ki fél a haláltól.

— Kérem, ez nem látszik egészen lehetetlennek. Ha az ember tulajdonképen meggondolja, hogy közelget az utolsó percz s e világot és hivatalos állását örökre el kell hagynia. Az, kérem alásan, nem lehetetlen, hogy az ember kissé megrázkodik, sőt mondhatni, hogy reszket is.

Az orvos igazat adott az irodaigazgató úrnak s aztán folytatá:

— Én nem engedtem volna meg a patiensnek, hogy ok nélkül felizgassa magát. Teljességgel nem volt szükséges a búcsuzás. „Isten áldja meg önt, Ida, minden boldogsággal," igy szólt a szép kisasszonyhoz. Mindig atyai indulattal viseltetett iránta. A szép kisasszony sirva borult a beteg ágyára. Takácsné asszonyság többet nem mondhat, ki kellett mennie a konyhába, valami dolga volt, mert már közel volt az ebéd ideje. De alig mult el néhány percz, irtózatos sikoltást hall. Berohannak a szobába s ott találják a szép kisasszonyt ájultan a földön, Takács urat pedig hátradőlve ágyában, arcza, inge és az egész ágy vérrel tele, száján még ömlött ki a vér. Rögtön vége volt.

Az irodaigazgató figyelmesen végig hallgatta az orvos elbeszélését s csak azt a megjegyzést tette rá, hogy:

— Lám, lám, szegény Takács úr! Alázszolgája, doktor úr.

A török imola Budán.

(Lásd szövegét a 168-dik lapon.)

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

— Alázszolgája.

Hanem még egyszer visszafordult az irodaigazgató úr.

— Várjon csak, tisztelt doktor úr, együtt mehetünk, én is arra megyek. Mégis csak illő, hogy rendelést tegyek a temetés végett. Hivatalos személy volt. Hanem mi történik most, doktor úr, a szegény családdal? Egyetlen fönntartójuk meghalt; mit csinálnak majd most?

— Gondoskodva van már róluk, — viszonzá az orvos. — Ida kisasszony gazdag és jószivü; nem hagyja el őket.

— Igen, de ha a kisasszony majd férjhez megy?

— Akkor is. Különben én azt hiszem, Ida kisasszony soha sem megy férjhez; köztünk legyen mondva, kissé különcznek tartom.

— No, az nagyon jól van, hogy gondoskodva van róluk. Tehát a dolog rendben van; nincs egyéb hátra, mint illendően eltemetni a holtat. Meg kell vallani, hogy nagyon gyámoltalan volt szegény, hanem pontosan megtartotta a hivatalos órákat s igen olvasható folyékony irása volt.

— S azt is el kell ismerni, hogy nem vigyázott eléggé egészségére, — tevé hozzá a doktor; — különben 70 éves koráig elélhetett volna.

Szent-János egyháza és a török imola Budán.

(Két képpel).

A budai vár régi hires templomai közül, annyi viszontagság után, csak kettő maradt korunkra, s az sem olyan fényes állapotu többé, mint egykoron vala. E két templom a Boldogasszony-egyháza, vagyis mai nevén — mivel hogy Mátyás király pazar fénynyel újra diszítteté, s czimje tornyán ma is látható — Mátyás temploma; a másik Evangelista Szent-János egyháza, melyet napjainkban a várőrség használ. Mindakettő IV. Béla király idejében épült. Képünk az utóbbit tünteti föl.

Szent-János budai egyháza a vár északnyugoti részén áll, az ugynevezett Ferdinánd-téren. Tornya nyolcz szögletü, hosszúkás-keskeny ablakokkal, a milyenek magát az egyházat is világítják. E nevezetes templomnak gazdag múltja van; — nem is vélné az ember, egyszerü, s az ujabb időkben bemeszelt falairól: mily orzágos események zajlottak le boltozatai alatt.

A tatárdúlás elvonulván: Béla király építeni kezdé O-budán alól, a magán álló akkor puszta hegyre, a mostani Budavárát. — Mindgyárt ekkor emeltetett — tehát még a XIII.-dik században — Szent-János evangelista tiszteletére a lapunkban lerajzolt templom, mely akkoriban a Budára telepedett nagyszámu olaszoknak lőn anya-egyházává. Majd a hozzácsatolt kolostorral egyetemben a cseri-barátok — ferenczesek — birtokába jutott; Zsigmond korában a sárkány lovagrend vitézei, 1444-ben pedig a minorita-atyák vették által. II. Ulászló és II. Lajos alatt 1495-től 1526-ig több országgyülés tartatott benne.

I. János király halála után Szolimán császár Budát elfoglalván: a törökök a keresztyénektől minden templomot elszedének, s többnyire mecsetté változtatták — mint pl. Nagy-Boldogasszony templomát — azonban ez egyet, t. i. Szent-János egyházát mégis meghagyák a várbeli keresztyén lakosok birtokában; ennek falai között a török világban sem szünt meg zengeni soha a keresztyének imája, buzgó éneklése. Másutt mindenütt Allah-t kiáltának Mátyás városában.

Midőn a magyar királyi sereg 1686-ban hosszas, véres ostromlás után visszafoglalá Budát: Abdurrhamán basa, a ki a védelmet — meg kell neki adni — hősies elszántsággal intézé vala: ezen egyház tornyának felső részét lebontatá, hogy ott ágyutelepet állítson. — Innét a magasból lövette messze-vágó golyóit a keresztyének batteriáira. De azért a vár mégis bevétetett — s idők folytán a csonkatorony is kiépüle. Ujonnan épített felsőbb részeit azonban ma is meg lehet különböztetni az alsóbb, régiebb törzsépitménytől. 1792-ben I. Ferencz császár ezen egyházban koronáztatott meg magyar királylyá; innen aztán a koronázási menet a Boldogasszony templomába indula, hol a király az aranygyapjas vitézeket a rend lovagjaivá üté. Három évvel utóbb, 1795-ben gyászos esemény szinhelyévé lőn ez ódon templom; ugyanis az ismeretes Martinovics összeesküvés halálra itélt feje: Martinovics püspök mielőtt a hóhérnak átadatott volna: ezen templomba vezetteték, s papi jellemébül a szokásos szertarsások mellett kiavattatott.

E megrázó jelenet után az egyházban az istenitiszteletet hosszu évekre megszüntették, s az épületet raktárul használák; mignem 1819-ben ujra Isten-házává szenteltetvén föl, a várőrség lelki használatára rendelteték. — Ma is a várőrség birja. Egyébiránt ez egyház maga, nagy multját és régi kopár falait kivéve, ma már nem sok külső nevezetességet mutathat föl, belseje is igen egyszerü, pusztán mindenféle hadijelek, fegyverek és zászlók díszesítik. Ámde husvétkor sokan szoktak ide tódulni a két testvérváros lakosai közül, megnézendők Krisztus ravatalát, melyet fegyverekből, rendszerint igen csinosan állítanak össze.

Másik képünk azon nyolcz szögletü, faragott kövekből szilárdan épült, kupolás, kis török imolát ábrázolja, mely mindgyárt a császárfürdő fölötti hegyen — a törökök által ugynevezett szenvedések dombján — magaslik, jol müvelt szőlők között. Ez emlék is pár százados, és Budának törökbirta korszakából származik. Alatta piheni örök álmát az izlam egyik ünnepelt szentje: Mohammed pasa, Gülbaba: „a rózsák apja,“ a mint magát költeményeiben nevezé, mert ő igen istenes szent életü költő volt. Minden évben, kivált a nyári hónapokban számos jámbor török zarándok jár el távol napkeleti országokból: nem csak Törökországból, hanem Syriából, Arábiából, sőt Turkesztánból s Indiából is, imádkozni e szent sirjához; Budán ugyszólván minden kis gyermek ismeri már e jámborokat, és szónélkül elvezeti a városházához, a hol a török templom kulcsa tartatik.

Belül a kisked imolában, mely legészakibb európai temploma az izlamnak, mindenféle messze országokból hozott emlékek: fegyverek, kókus-dióhéjak, átlyukasztott kövek, szőnyegek stb. függenek a falakon, továbbá a szultán bécsi nagy követének aranyrámába foglalt saját neve aláirása, mert néhány évé e státus férfiu is meglátogatá az imolát. Fenntartásáról is a bécsi török követség gondoskodik.

—y—n.

Kalászatok a műtörténelem mezején.

(Vége).

V.

A byzanczi iskola.

Az ó görög irányadó festészet működése kicsiben jelképezé a festészet kifejlődésének általános történetét. A lelkes s minden szépre s nagyra egyformán alkalmas görögök, festészetükben legtöbbször a szellem működését engedték előtérbe lépni, innét müveik becse, innét művészi nagyságuk. Egy universál szellem nyilatkozásának követése, egy alapigazságnak felkarolása, benső ölelkezés, összeolvadás, szellemi rokonulás ez az mit a festészetben iskolának nevezünk. Az iskola nem előirt szabályok szerinti dolgozás, hanem benső rokonság a szabályok alkotásában. Ily értelemben vett iskolának a byzanczi festészet működését vakmerőség nélkül nem nevezhetjük, de talán az ó görög festészetet sem. De mivel minden iskolának lényege az egység, s ez a byzanczi festészetben sem hiányzott, tág értelemben szólva mondhatjuk, hogy volt byzanczi iskola s voltak annak hősei.

A byzanczi iskola nem tartozott a szépen rendezett ókori görög iskolákhoz, mert nem volt egyelőre világító szelleme, minő a későbbi dicső olasz, németalföldi s német iskoláknál nem hiányzott; — nem volt továbbá jellemc, a tökéletesedést nem csak hogy elősegítő, de legalább megengedő szabályai. A byzanci iskola egy nagy műhely, hol mindenki egyformán dolgozik, mindeniknek szelleme mindennapi, megszokott határok közé van szorítva, mindenkit egy és ugyanazon szabályok kötelezenek. Ily sivár és élettelen testületben a legkitünöbb tehetségeknek is el kelle veszniök. De még mindez megengedte volna a festészet virágzását, ha a szabályok nem lettek volna oly művészietlenek, közönségesek, oly minden szépészeti érzelem nélküliek, hogy miattok a jobb s kitünöbb tehetségek is a közönségesekkel egy fokon maradni, kénteleníttettek. Valóban ha a byzanczi iskolának az az érdeme nem volna, hogy ferdén s fonákul bár, de mégis föntartá a művészetet, azt kellene mondanunk, hogy az egyiptomi és chald festészetben több szabadság, függetlenség s ily módon több művészség nyilatkozott.

A száraz s szigorú symetria, — irja Goethe — folytonosan, századokon át féken tartá a byzanczi iskolát, — minek következtében festményei feszesek, kellemetlenek lőnek s csak ritkán történik, hogy a tagok változtatása, természetesen az egymás ellenébe tett alakoknál némi kellemet árulnának el [1]). De ez is már későbbi kor tüneménye. A ruharánczozat nagyrészt költöietlen s legtöbbször erőtetett. Az alakoknak sajátszerü összeszorítása pedig egyenesen izléstelen. A byzanczi nem ismerte a festészet költészetét, nem ismeré a szépet s fölfoghatót, s festményeiben inkább mozaikszerü tarkaságot mint költői megegyeztetést keresett. Finomság, báj, néha az arczot kivéve, legtöbbször hiányzik, mely hiányok okai könnyen fölismerhetők.

A byzanczi iskolának hősei nincsenek s bár tömérdek festmény maradt fön, festőik neve kevés kivétellel mind ismeretlen. A VIII. századtól egész a XIII.-ig a müvelt világ festészete a byzanczban összpontosult, s ez öt századon keresztül mindig ugyanazon jelentéktelen állapotában maradt. A VIII. században bekövetkezett képirtás sem vitt ki egyebet, minthogy a byzanczi modor nyugatra szivárgott. — Csak a XII. század végén említtetik Theophanes byzanczi festő, ki Velenczében megtelepedvén, az olasz földön megalapítá a festészetet, habár az már előtte is ismert s honos volt. Mielőtt a századok e hosszu sorát elhagynók, helyes lesz a byzanczi iskolára nagy befolyásu kor és vallási állapotokat, úgyszinte rövid hanyatlását, de elterjedését is elősegítő képirtó háborút rövideden áttekintenünk.

---

[1]) Goethe: Über Kunst und Alterthum. I. Heft. 147. lap.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

VI.

A kor és vallás befolyása a byzanczi iskolára.

Soha nem állott a fesztészet annyira a kor befolyása alatt mint a byzanczi iskola korában; elmondván eddig ez iskola hátrányait, mondjuk most el, mily okok hozták létre sajátszerü megállapodását.

Nagy Constantinnak eredménydús megtérése után a keresztény vallás szabadabban kezdett lélegzeni. A caesaroknak hajdani büszke fővárosa Róma, daczára hogy császára keresztény lön, nem volt jelenben alkalmas az uj vallás központjává lehetni, mit az czen kort követő titkos üldözések is eléggé bizonyítnak. Constantinnal a kereszténység, a dicsö emlékü Ilona császárnőtől pártoltatva, Byzanczban haradt a vallásnak s ezzel összekapcsolt művészetnek központja [1]).

Hol a keresztény vallás a maga nagyszerü s mégis fölfogásra egyszerü tanaiban oly szilárd alapon állott, ily általános elterjedésnek örvendett, lehetetlen képzelnünk, hogy befolyásától érintetlen maradt volna a vele különben is szoros kapcsolatban levő festészet. Oly szoros volt a kapocs, hogy Goethe, ki ugyan kevésbbé volt műbuvár, de a műtörténelem e szakaszát ritka szorgalommal kutatá, egyenesen kimondja, mikép egyik a másik nélkül fön nem állhatott [2]). Az egyház a festészetnek létét biztosítá, mert folytonosan anyagot szolgáltatott a festészetnek s ez pedig az egyház tanait könnyebb felfogás okából allegorikus vagy közvetlen értelmü képekben előállitván, az egyház terjedését, szilárdságát biztosítá. Innét van, hogy a byzanczi iskola festményei vallási typussal birnak.

nem rejlik a vallásban, mint a későbbi kifejlödés remekei.

De nagy befolyással volt a byzanczi iskolára a kor. A századok sora előtt oly magasan álló festészet a kornak vad s minden szépet gyökerestől kiirtó idegen jelleme, a folytonos zavarok s hadviselés alatt egészen elmosódott [1]). Az utána következő századok oly müveletlen, oly vad jellemet öltöttek magukra, mely a müvészet minden ágára kiterjeszté ártó hatását. A müvészetek, — az építészetet kivéve, izléstelen semmit mondó s oly gyarló alakban nyilatkoztak, mintha a hajdani nagyságot s tökélyt hirből sem ismernék. A kor emez ártó befolyása a byzanczi iskolánál majdnem négy századon keresztül érezhető volt. Oly törpévé, oly kicsinynyé tette ez a különben nagy jövöjü byzanczi festészetet, hogy mint már megjegyzök, egész müködését inkább tengésnek mint életnek kell neveznünk. A XII. század után a

Windsor-vára.

(Lásd szövegét a 170-dik lapon).

tározottabban, biztosabban terjedhetett; különösen midön az egymásután emelkedő templomok annak felülröl elvégzett megszilárdítását még inkább elösegiték. A keresztény építészettel azonban a festészet is csakhamar elötérbe lépett s a vallási fogalmakkal oly szoros viszonyba jött, hogy anélkül mintegy nem is létezhetett. A kereszténység ugyanis azon érdemén kivül, hogy a müvészeteknek az eszmék egy uj s kiapadhatlan forrását nyitá meg, más oldalról a festészetet is annyira fölkarolá, hogy nélküle a müvészet ez ága soha el nem érte volna ama polczot, hová később fölemelkedett. A világ egyetlen városa sem volt képes a müvészet központjává lehetni, csak Byzancz ma-

Kevés belátás is elégséges ama fölhozható vád megczáfolására, hogy a vallás más oldalról igen ártott a festészetnek, a mennyiben ugyanis az előállitandó s szereplő fogalmakat bizonyos szük térre szoritá. Ne fogjuk a kor hibáit a vallásra, mert egyesröl soha sem áll a következtetés az általánosra. Kor és izlés hibája volt ez, nem a vallásé. Mi az előállítás tökéletlen módját illeti: azt sem lehet a keresztény vallásnak felróni. Ennek oka ép ugy

[1]) Goethe: Über Kunst und Alterthum. mint fönnebb 142. lap.

[2]) Ugyanott, 139. lap. I. füzet. De már itt a tudós német okoskodása nem eléggé helyes.

festészet nyugatra s éjszakra terjedt, de még mindig a byzanczi modor rideg s izléstelen szabályai alatt. A kor ezt, — kivánalmiban kevés szépészeti izlést árulva el, — elösegiteni látszék. A XIII. században egyszerre váratlanul megszakadt a fojtó varázs, a festészet megszünt a kor rabja lenni s gyors léptekkel haladt virágzása fökára.

VII.

A festészet hanyatlása. Képdúlás.

A byzanczi festészet az eddig elsoroltak után elég világosan megmutatá, hogy nem any-

[1]) Goethe: Über Kunst und Alterthum 138. lap.

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

nyira művészeti, mint inkább lényegi s léti szempontból érdemel figyelmet. A művészet fogalma Byzanczban csak sejtve volt, s hogy a byzanczi festők művészek is voltak egyszersmind, azt csak nagy kivétellel szabad állítanunk. — Azért a byzanczi festészet epochája nem művészi, de művészetre határozott befolyás tekintetéből nagy fontosságu.

Azon apróbb eseményeket, melyek következtében a byzanczi feztészet majd megállapodott, majd terjedt, de csak a byzanczi területen, rövideden mellözvén, csak ama világrendítő eseményt hozzuk föl, mely a byzanczi festészetet mintegy erőszakkal kizavarta csöndes fészkéből, s akaratlan a művelt világ festészetévé avatá. Csak egyetlen stadium ez, midőn a művészet története a világtörténettel szoros kapcsolatban áll, s ez a képdúlás. Kétségtelen, hogy ezen politikailag is nagyfontosságu esemény a festészet hanyatlását idézte elő, de a hanyatlás csak annyiban nevezhető annak, mennyiben a byzanczi festészetnek csöndes, mintegy napirenddel összekapcsolt működését egy időre megzavará. S jól mondja Ghiberti, hogy ez esemény nélkül a byzanczi festészet megmarad örökre kerékvágásában és soha el nem nyerte volna azon érdemét, hogy a későbbi nagy olasz s német festéteszetnek alapul szolgálhatott. Tárgyaljuk azonban az érdekes részt történetileg.

Isauri Leo császár uj dynastiának volt alapítója a keletrómai császárságban. Uralkodása kezdetén a szomszéd mohamedánoktól nyugtalanítva, azon töré fejét, mikép lehetne e tömegben elhatalmasodott tévhitet kiirtandó egész Keletet az egy igaz vallás forrásához vezetni. Leo császár először fegyverrel győzte le ellenségeit s ezután kisérté meg a szellemi eszközöket. De sikertelen. A mohamedánok azt hozták föl, hogy a keresztények bálványimádók, mert templomaik képekkel s szobrokkal teltek. Kétségtelen, hogy Leo császár tisztán átérté a keresztény vallásnak magasztos fogalmait, melyek a képek s szobrok tiszteteletével össze voltak kapcsolva, mégis uralkodása kezdetén kiadta a parancsolatot, hogy a templomokból és nyilvános épületekből ép ugy, mint a magánházakból minden kép eltávolitassék, a festőknek pedig halálos büntetés alatt tiltva lön mesterségüket folytatni [1]). A mi sajátszerü, a szobrászokat nem érte e büntetés; ezek most a keresetben előnyösebb festészet fölött boszujokat elvégre kihütendők a képek s festményekre rohantak, azokat barbar kegyetlenséggel elpusztitván. A festők kereset s éléclemtől fosztva látván magukat, a tomboló képirtókra rohantak s öröklött gyülölettel gyilkolák azokat. Ez iszonyatos zavarban Leo császár elfogatta a festőket s őket iszonyu kegyetlenséggel kivégezteté. A művészet háborujából politikai háború lön. Rómában a császár szobrait sárban hurczolták s a még megmaradt kevés vagy nagy részt uj müveket egy csapással megsemmisiték. A politikai háborúból most vallási lön. Vér s kegyetlenség mindenütt s miért? Bizonynyal ennél haszontalanabb, oktalanabb hadviselést aligha találunk az egész világtörténelemben.

Isauri Leo vakdühét utódai is öröklötték. A festészetet minden üldözés daczára pártoló szerzetesek neroi kegyetlenséggel kinoztattak [2]). A festők legnagyobb része, ha az általános vérengzéstől ment maradt, elhagyta örökre Byzancz környékét s nyugatra vándorolt. IV. Leo császár dicsö emlékü neje Iréne, Byzancz müvészi hirét veszendöben látván férje halála után, a még férje atyjának, Constantin Copronymusnak életében összehivott második niceai közzsinaton [1]) a képirtást megszüntette. Leo császár, miután nejét rajtakapta, hogy ágyában, párnái alatt két képet rejteget, tőle elvált, de csakhamar elhalván, a kiskoru VI. Constantinnak gyámja lön s a kormány élére lépett. De a kitünö császárnö törekvései nem értek egészen czélt, csak nagy igéretekkel tudta visszacsalogatni a szétriasztott festészeket, kiknek legnagyobb sésze Német- és Olaszország felé vonult s ott állandóan megtelepedett. Csak lassan tért vissza Byzanczba a régi festészet, miután a IX. században a festett képek a keleti egyházakban ujra elfogadtattak.

A képirtásnak a festészetre s annak átváltoztatására semmi befolyása sem volt. — Ugyanazon feszes, izléstelen, mozaikszerü tarkaságot találjuk ezentul is a festészetben, — de nagy befolyása volt annak jövöjére. A festészet ügye a képirtás által európai kérdéssé lön. A szomszéd államok figyelme föl volt költve, a betóduló idegen festők mint üldözöttek, hazátlanok szivesen láttattak, s azon régi homály, mely Byzancz kevésbbé közlékeny népeinél a művészetet beborítá, most egyszerre eloszlott. A képirtás második haszna a festészetre hasonló azon eredményhez, melyet a keresztény ség idézett elő; a festészet ugyanis a szobrászat fölé emelkedett. Mint az égö mécs, mielőtt kialudnék, nagyot lobban, ugy a festészet e rövid hanyatlása is dicsö kornak volt előhirnöke, — hasonlítva a szétszórt maghoz, mely egy időben elvetve, egyformán ébredt föl hosszú szunnyadásából.

Miképen történt ez egyes népeknél, minö akadályokkal kelle küzdenie a festészetnek, mig maga elött a tökélyre vezető utat megtörhette, az már uj korszakba vág, mit máskor s tán másutt fogok előadhatni.

— Maszlaghy Xavér.

[1]) Ghiberti: Dr. Sorgnál. Geschichte der christlichen Mahlerei. 34. lap.

[2]) Bumüller: A képirtókról. Annegarn. Allg. Weltgeschichte IV. k.

[1]) Kirchenlexicon oder Encyclopädie. II. niceai zsinatról 559. lapon. E zsinat 787-ben hivatott egybe.

Windsor-vára.

(Képpel)

Mintegy négy mérföldnyire Londontól, a brit sziget egyik legszebb s védelmi tekintetből egyik legfontosabb pontján fekszik a nagyszerü Windsor-vár; a magas tornyu királyi palota évezredes emlékeivel és mükincseivel, óriási termeivel, ritkaszép kertjével és a mi maga nemében talán a világon egyetlen egy, nagyszerü terasse-ával.

Az angol fővárosban sok millió ember, sok nemzedék halt el, a nélkül, hogy e királyi vár belsejét megnézhette volna, minthogy előbbi időkben a polgári osztályhoz tartozó halandónak a bemenet tilos volt. — Csak a születés vagy rang által kitünö John Bull láttatott szivesen Windsorban. S egyebek közt az is egyik érdeme a mostani népszerü királynőnek, hogy a nép közjogait mindenütt tekintetbe vevén, más elévült udvari szokásokkal együtt azt is kiküszöbölte, hogy Windsort csak rendjelekkel, vagy czimekkel diszitett emberfia látogathassa meg, és azt úgyszólván közhelylyé tette, hol bizonyos órákban mindenkinek szabad a bejárás, és azóta Windsor a londoniak és az idegen utazók legkedvesebb kirándulási czélja.

Windsornak régi története van, melyből térszüke miatt ide csak néhány főbb pontokat jegyezhetünk fel. Hóditó Vilmos, ki 1066-ban a hastingi vérmezőn az utolsó angolszász királyt konczolta le, emelte a hatalmas várat tornyaival és erös falaival, hogy fö védpontjául szolgáljon az épen meghódított uj birtokának, és azóta Angolország majdnem minden uralkodója e várat használta székhelyéül. A nemes Arundel gróf ide tüzte királyának, az arszlánszivü Richárdnak zászlaját, midőn ő maga még Dürnstein sziklavár tömlöczében sanyarogván, a ravasz „földnélküli" János kinyujtá kezét testvére koronája után, és midőn János testvére halála után királylyá lett, Windsorban keresett és talált védelmet a nagyhatalmu bárók és országnagyok üldözése elől, mignem a „Magna Charta," az angolok ezen legszentebb okmányának kibocsáttatása által ismét élvezhette teljes szabadságát. Windsor sötét falai közt több hires fogoly is töltött szomoru napokat: János franczia király és fia Fülöp herczeg; Dávid skót király és mások. De Windsor fénykora csak III. Eduárd trónra léptével kezdődik. Ez időtől fogva az ösi és komortekintetü vár a középkori zajos lovagi életmódjának szinhelyévé lett; a lovagi élet minden pompájával és fényével.

E király több a normani időből származó lakosztályt lerontatott, és uj gót-stilü épületek által pótoltatta; melyek most is fön állanak, és a mostani Windsor-várnak mintegy törzsét képezik. VIII. Henrik, mindkét Károly király, de főleg IV. György tömérdek pénzösszegeket költöttek el e királyi székhely nagyobbítására és szépitésére, és nem tagadhatni, hogy Windsor jelenleg az európai fejedelmi székhelyek közt áll első helyen, s ritkán érkezik utazó Londonba, ki az első szabad idejét Windsor megszemlélésére ne használja, hol nemcsak a régi müemlékekben, de a ritkaszép kert díszes sétányaiban és a gyönyörü kilátásban is talál elég élvezetet.

Verbőczy érdeme a magyar jog életfejlődése és nemzeti egység körül.

A ki az emberiség történetét figyelemmel tanulmányozza; és azon eszme harczokat, melyek annak életében lefolytak, és koronkint ujra meg ujra megujulnak, magasabb szempontból fogja fel; lelkét azon édes megnyugvás és örömteli érzelem hatja át, hogy minden eszme megteremtette a maga hü kifejezőjét, és hogy minden nemzetnek, mely történeti hivatással birt, voltak mindig nagy férfiai, kik éltöket nemzetök javára szentelték, és müködésük századokra hatott ki.

A történet tanulmányozóra pedig semmi sem érdekesebb, a müvelt emberre nézve semmi sem tanúlságosabb, az erény és dicsöségért küzdőre nézve semmi sem bir buzditóbb hatással, mint a nagy férfiakat a történetből megismerni.

Mint a pyramis ezred éves orma fenségében daczol az idök hatalmával; és büszkén magasul ki a végtelen rónán, ugy a nagy férfiak örök emlékei az emberi dicsöségnek, szellemi nagyságban emelkednek ki kortársaik közül.

Az emberiség nyomról nyomra halad, az eszmék küzdelmek közt érnek meg, s szakadatlan lánczolatban vonulnak át az emberiség történetén, és valjon van-e dicsöbb feladat, mint egy eszme zászlóvivője lenni, és vezérként küzdeni egy szent czélért; harczolni lángoló szeretettel akár a harcz, akár a tudomány mezején, de mindig a közjót tartva szem elött.

A görögök és rómaiak megistenitették nagy embereiket, mert Isten lakozék abban, ki milliók tiszteletét és az utókor háláját tudja kiviní.

Hazánk mindig birt nagy férfiakkal, kik lángoló szeretettel és mély értelemmel fogták fel a hon ügyét, kik átérezték a hon fájdalmát,

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

és szivőket, elméjöket hozták áldozatul a hazának; hogy történeti nagy küldetésének megfelelhessen, s hogy legyen boldog a magyar nemzet; és neve e dicsők által dicsőüljön meg.

Mind a harcz, mind a polgári pályán a magyar nagy férfiakkal büszkélkedik, férfiakkal, kik történeti nagyságban tündököllnek, kikben e nemes keleti faj életereje és fogékonysága minden szép és nemes iránt fényesen bizonyult be.

A multnak nagyjai közt Verbőczy áll első helyen, ő a magyar nemzet életében nagyszerü jelenség! Müködése nem volt olyan mint a mennydörgés, mely nagyszerüségében fenséges, és megrázza a világot; hanem olyan volt mint a csendes tavaszi eső, mely megélénkíti a természetet, és hatása még sokáig folyton folyva tart.

Verbőczy jogreformator volt; kinek dicsőségét a századok csak emelik; és müködésének jogtörténelmi fontosságát kivánom különösen kiemelni, és müködésének azon közvetett eredményét, melyet a nemzeti egységre gyakorolt.

Verbőczy érdemei az összes magyar jog körül halhatatlanok; müködésének eredménye a nemzet történetével függ össze, és ezt egész nagyságában méltatni nagy szakavatottságot követel; és erről köteteket kellene irni.

De lássuk minő időben élt Verbőczy, és mily körülmények közt irta meg hires jogkönyvét.

Mátyás király halála után gyenge férfi ült a magyar trónon. A hon nagysága sirba szállott, dicsősége elhalványodott, belbékéje, törvénykezése a féktelen olygarchák zavargása miatt felforgatva volt.

Néhány év és minő ellentét!

Mátyás nagy volt mint hadvezér, kitünő mint államférfiu, de egyszersmind bámulatra méltó mint törvényhozó.

Az 1486-ki országgyülésen hozott törvények Magyarország legnevezetesebb törvényei közé tartoztak.

De a törvénykezés és igazságszolgáltatás is a legkitünőbb volt.

Mily másként lett mind ez Ulászló alatt.

A törvénykezés és törvényhozó nagy reforma megakadott; és ha hozattak is az országgyüléseken czélirányos törvények, nem volt tekintély és erő, mely érvényt tudott volna szerezni nekik. A törvénynek nem volt tisztelete, a biráknak tekintélye.

Egyes olygarchákat fegyveres erővel kellett a törvények és a király tiszteletére tanítani; Ujlaki esete példa erre.

A birákat gyakran féktelen tömegek rohanták meg a törvénykezési termekben, és a birói függetlenség és meggyőződés felett nyers erőszak garázdálkodott.

Az országgyülések törvényeket hoztak, melyek tiltották a tömegek betódulását a birói termekbe; de jaj annak az országnak, a hol csak igy lehet fentartani a birói tekintélyt és a törvények tiszteletét.

De a legfőbb baj az volt, hogy a törvényhozás elvesztette erejét, mert nem tudta azt egy tekintélyes központi hatalom támogatni, és a folytonosan növekedő kivánalmakat és hiányokat a törvényhozás mindinkább kevésbbé pótolta; és ha hozott is törvényeket, ezek ritkán foganatosíttattak. Igy történt, hogy a felmerülő hiányokat s jogi szükségleteket mindinkább a szokás kezdte pótolni, és a jogkérdéseket szabályozni. — Miután pedig a központi erő, az államhatalom, megzsibbadt, a jogterén is a particularismus kezdett elharapódzani, és egymással annyira ellenkező jogi szokás támadott, hogy végre a birák nem is tudták, hogy miként itéljenek, s melyik a fennálló törvény, melyik nem.

Hozzá járult mindezen bajokhoz, a római jog akkori rendkivüli nagy befolyása a létező nemzeti jogokra, ugyannyira, hogy Európa nyugatán legtöbb országokban, különösen Németországban kötelező erővel is felruháztatott.

Az akkori tudomány támogatta a római jog terjedését, mert a tudósok ezt közös és világ jognak ismerték el, mig a nemzeti jogokat csak municipalis jogoknak tekintették.

Igy félni lehetett, hogy zavart jogi viszonyaink folytán nemzeti jogunk helyébe, mely nemzetünk életével és szellemével megfelőleg fejlődött, a classikai, de nemzetünk sajátságainak meg nem felelő római jog lép.

Érezték ezt a hon jobbjai, s nemzeti jogunk hanyatlását mélyen fájlalták.

(Folytatása következik.)

TÁRCZA.

Egyletek és közintézetek.

(Mult számunkban) közöltünk már néhány intézkedést, melyeket az akadémiai palota helyiségeinek mikénti használását rendező bizottság tett; kiegészítőleg még a „K — rű“ után ezeket is közöljük. „A bizottság, mely f. hó 10-ikén megkezdette müködését, némely általános elvekben állapodván meg, a részletes kidolgozást apróbb küldöttségekre bizván: igy az ülés terem elrendezését, a könyvtár mikénti használását tagok és közönség által; a könyvtár alapító Teleki-család e szép tettét megörökítő emlékfeliratot stb. illetőleg. Ennek folytán az ülésteremre nézve, a hely körülményeiből kiindulva, abban történt megállapodás, hogy az elnökség széke a dunafelőli oldal legközepén, oldalvást tőle a felolvasóé, jobbra és balra az osztályok asztalai; szemközt az elnökkel, az udvarfelőli oldal oszlopokkal elkülönözött részében, a hallgatóság padjai; mind az elnök előtt az udvar felé, mind az elnöki szoba ajtajától a gyülekező szoba ajtajáig egymást keresztbe metsző két ut hagyatván. E szerint a tagok ülőhelyei négy csoportra szakadnak, melyek a hat osztály által oly módon lesznek elfoglalandók, hogy a hasonló elemek egy csoportozatot képezzenek. Az egyes ülőhelyekre nézve határoztatott, hogy minden csoportban tiszteleti tagok számára néhány ülés felhagyatván, a rendes tagok ülőhelye az asztalba alkalmazott ércztáblácskán bevésett név által jelöltessék; ezenkivül, szintén az illető csoportban, elegendő számu hely maradjon fen levelező tagok számára, önként értetvén, hogy ez utóbbiak szükség esetére a jelen nem levők helyeit is elfoglalhatják. A házi rendre, tisztaságra nézve említést érdemel a szivarozás eltiltása minden lépcsőn és folyosókon, önként értheto leg a könyvtárban és termekben is: e szabály nem terjedvén ki természetesen a lakrészekre, se a pusztán társalgó vagy elvonultabb foglalkozásra szánt benső helyiségekre. A könyvtár, a köz olvasó terem, tagok dolgozó terme stb. iránt részletes szabály lesz kidolgozva.

A magyar akadémia palotája építése költségeihez ismét tetemes adományok csatlakoztak. Gróf Schönbrun Ervin, gróf Festetics Tasziló, s Wenckheim Krisztina gróf kisasszony, két-két ezer forinttal járultak a magyar tudományosság ez állandó diszcsarnoka pénzalapjához.

Irodalom és müvészet.

(Megjelent: „Wohl Stephanie Regekönyve“) 15 ivnyi díszes alakú kiadásban, Osterlammnál. Nem rég mi is közöltünk egy szép mutatványt e kedves regékből. Wohl Stephanie gazdag, de gyermekded képzelete mindent regéltet; a holt, mozdulatlan köny megelevenedik és szép meséket regél a kis leánynak: a nap, a napsugarak, a hold, a csillagok, a kis lepkék, de főleg a kedves virágok igen szépen mesélnek ebben számra nézve tizenöt regét magában foglaló kötetben, melyeket az irodalom minden barátjának, de különösen a gyöngédérzésü és a költészet e nemét főleg kedvelő nőknek ajánljuk kedves olvasmányül. A diszes kiállitású regekönyv Gróf Batthyáni Emmának, gróf Batthyáni Géza nejének van ajánlva.

(A „Máramaros“ czimü uj vidéki hetilap). Megkaptuk a „Máramaros“ czimü vidéki hetilap első és második számát. Ez uj vidéki lap szerkesztője és munkatársai jól ismert nevek mind az irodalomban mind a közpályán, és épen ezen kedvező körülmény ezt a reményt támasztja bennünk, hogy a közönség nem fogja megtagadni pártfogását ezen uj vállalattól, melynek czélja hazánk egyik fontosabb vidékét ismertetni, s annak anyagi és szellemi érdekeit képviselni. Az eddig megjelent két számban is már két oly czikksorozat van megkezdve, mely megérdemli figyelmünket; a „Mi kell Máramaros népének“ czimü vezérczikkek, Várady Gábortól, és „Kirándulás,“ természettudományi szempontból az Iza és Visó völgyén. stb. P. Szathmáry Károlytól, a lap tárczájában.

A Máramaros megjelenik hetenkint egyszer, szerdán reggel, Mármaros Szigeten. Kiadó tulajdonosa ifj. Jura György; főmunkatársa Várady Gábor; felelős szerkesztője Szilágyi István.

Előfizetési ára: Szigeten, kilencz hóra 3 ft 75, hat hóra 2 ft 50 kr; Vidéken kilencz hóra 4 ft 50 kr: hat hóra 3 ft.

Ajánljuk a közönség pártolásába.

(Az 1843-iki büntető-törvénykönyvi javaslat) Kugler Adolf költségén, kézi-könyv alakban, még e hó folytán elhagyja a sajtót, s a három részből álló münek ára 2 ft lesz. Az előszóban elő fog adatni a javaslat története. Jogi irodalmunk e müvel, mely két évtizeden felül hevert ösmeretlenül, gazdagodni s az oly hézagot fog pótolni, melyet eddig is sajnosan nélkülözött az uj jogász-nemzedék.

(Rogeardnak „Les propos de Labienus“) czimü hires röpirata, mely magyarul „Anti-Caesar,“ „Labienus alkalmi megjegyzései“ czim alatt csak a napokban jelent meg, a bécsi franczia követség reclamatiója folytán a bécsi könyvkereskedésekben lefoglaltatott; a magyar kiadás lefoglalása Pesten szintén megtörtént.

(Megjelent az „Erdészeti Lapok“) IV-ik füzete; tartalma: A sarjerdő. Hunfalvy János észrevételei. Biharmegye erdőségeinek rövid leirása. egyesületi közlemények. A m. erdészegylet 1864. sept. 4-kén Selmeczen tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve. A kincstári fémbányászat elszámvetése 1865-re. Az erdészegylet dec. 18-ki ülésének jegyzőkönyve.

(A „Z. L.“ arról értesül, hogy a nemzeti szinház igazgatósága) Wagner Richárd „Lohengrin„-jét szándékozik szinre hozni. A vezérkönyv átengedése végett a szerző már meg is kerestetett. A nemz. szinház 500 ftot fizet Wagnernek az előadhatás jogáért.

**

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

(Szuk Róza jeles tehetségü gordonkaművésznőnk) f. hó 6-án az uralkodó szerb herczegi pár előtt tartott Belgrádon hangversenyt. A siker általános tetszésben nyilvánult, különösen Szuk Lipót ábrándja szerb dalok felett nagy tetszésben részesült, ugy nemkülönben a magyar dalok is, melyeket ugyancsak említett szerzö állított össze s alkalmazott gordonkára. — Művésznőnk a herczegnőtől nagybecsü melltűt kapott művészetének elismeréseül. Jelenleg Szuk Róza visszatérve Pestre, Eszék, Zombor, Pécs és Pakson szándékozik még hangversenyeket adni.

(A Dante-ünnepre nézve a következő müsor lön megállapítva:) Az ünnepély Florenczben három napig tart; máj. 14., 15. és 16-kán; az eleö napon lelepleztetik a Dante-szobor, a másodikon két akadémia lesz: egy irodalmi s egy zenészeti, a 3-kon szintén egy akadémia élö képekkel és szavalatokkal a Divina Comoediából. Ezenkivül népünnep és lóverseny terveztetik kiállításokkal együtt és a della Crusca-akadémia egy rendkivüli üléssel fogja ez évszázados ünnepet megülni.

Budapesti hirek.

(A nagy hét- és a husvéti ünnepeknek) ritkaszép és kellemes tavaszi idö kedvezett, és az egyházak folyvást nagyszámu ájtatos közönséggel voltak telve. Az ünnep második napján pedig a testvér város néposztálya tömegesen özönlött fel a Gellért-hegyre, hogy ott ösi szokás szerint tartsa meg a vértanú halálát szenvedett püspök emlékünnepét. — Még nagyobb leendett a búcsu látogatóinak száma, ha a gözhajózási társulat a rendesen használni szokott csolnakok hiányában egy kis gözöst rendel a közönség használatára, és a Budára átmenök nem lettek volna kénytelenek a lánczhidnak kerülni. — Husvét-hétfön délután Buda-Pest egyéb kirándulási helyeit is számos látogatók keresték föl.

(A császárfürdöi idény megnyitása) is husvét-hétfön történt meg; ugyanekkor a helyi gözösök ez idén elöször kötöttek ki a császárfürdö elött ujonan épített hajóhidon, mely a közönség kényelmére akként van készitve, hogy itt a hajó a legcsekélyebb vizállások mellett is ki fog köthetni. A fedett uszoda a közönség használatára már nyitva áll. — A császárfürdöi társas kocsik a következö helyeken állanak: A lipótvárosi templom elött, hol a Balassa-házban levö szivaros boltban, a Zrinyinél, hol ismét a szivartözsdében, és a német szinháznál, hol a magyar királylyal szemközt lévö saját boltban fürdö- és kocsijegyek válthatók.

(Pozner Károly Lajos pesti nagykereskedö), kinek nemeslelkü adakozásaiból tanintézeti növendékeink már évek óta majd ösztönzö jutalomdijakban, majd ismét ingyen tanszerekben részesültek, — az idén ismét mintegy 500 osztr. ért. forintnyi tanszereket bocsátott ngos és ft. Feszti Károly prépost, kanonok s buda-pesti tankerületi kir. föigazgató úr rendelkezése alá, az országbeli szegény tanulók közt mind az öt tanulmányi kerületben, valláskülönbségrei tekintet nélkül leendö kiosztás végett.

(Zilahy Károly sirjára) a napokban állitották föl az egyszerü, de diszes siremléket. A pyramid alaku kö szürke porosz gránitból Gerendaynál készült s föérdekét az képezi, kogy teljesen hasonló ahhoz, mely a korán elvesztett Zilahy Károly legkedvesebb barátjának, a szintén ifjan elhunyt Bajza Jenönek porait jelöli. A két barát, kik oly elválhatlan ragaszkodással voltak az életben egymáshoz csatolva, sirjukban is egyforma emlék alatt nyugszanak.

(Dr. Poor Imrének s Mezey Károlynak) kórházi elsödorvossá tanácsilag lett kineveztetése a m. kir. helytartótanács részéröl is helybenhagyatott.

(A nemz. muzeum termei) már nyitva állnak a közönség látogatására; és pedig megtekinthetö hétfön a régiségtár, kedden és szombaton a képtár, csütörtökön a természettani osztály, — mindig d. e. 9 órától déli 1-ig.

(Azon zenészeti akadémia), mely a német szinházban az evang. árvaház javára rendeztetett, tisztán 863 ftot jövedelmezett.

(Canzi és Heller) helybeli fényképészek a magyar kir. egyetem összes rendes s magán-tanárai arczképeit autographjaikkal ellátva nagy diszalbumban adják ki. Az album tiszta jövedelméböl husz száztóli az orvosnövendékek segélyegyletének jut.

(A kövezett-part körüli munkálatokat) a folyvást emelkedö magas vizállás miatt egyelöre nem lehet folytatni, s szükségesképen be kell várni a viz apadását.

(Az elsö magyar átalános biztosító-társaság) ez évi rendes közgyülése május 6-án, délelötti 10 órakor fog a társaságnak ujtéren fekvö 3. sz. alatti saját házában, a 2-ik emeleti teremben megtartani, melyre a t. cz. részvényesek személyes vagy meghatalmazottjaik általi megjelenésre tisztelettel meghivatnak. — E közgyülés tárgyai lesznek: 1. Az igazgatóságnak az intézet állásáról s az 1864. évi üzletröl szóló jelentése, s a vizsgáló-bizottmány által átnézett zárszámla elöterjesztése. 2. Az alapszabályok illetö szakaszainak rendelkezése szerinti választások. 3. A választmány által inditványba hozandó tárgyak fölötti tanácskozás. A részvényesek által netalán teendö javaslatok indítványozásáról a 61. §. rendelkezik. — Az elsö magyar átalános biztosító-társaság választmánya.

Vidéki hirek.

(Kór- és dolgozóház Máramaros-Szigeten). Már 1836. évben — irja a „Máramaros" — a megye közönségének pártfogása alatt egy Jótékony egylet alakult Szigeten, a házaló koldulás megszüntetése s egy kór- és dolgozóház felállítása végett; működevelöi szini elöadások, hangversenyek, tánczvigalmak s más útakon tett adakozásokból, a koldusok és szegények folyvást segélyezése mellett is, nehány ezer forint tökét gyüjtvén az ernyedetlen buzgalmu egylet, most megvásárolta a város végén, egészséges, szép helyen fekvö Geitner-féle telket és házat, hogy ez utóbbi a czélnak megfelelöleg elébb kór, majdan dolgozó-házzá is átalakittassék. Vajha vidéki városaink minél számosabban követnék ez egylet példáját, melynek három évtized óta következetes kitartással folytatott működését oly szép eredmény koszoruzta.

(Thúry Sámuel) temesvári ügyvéd a szoboszlói ref. iskolának 800 frt értékü könyvgyüjteményt ajándékozott. Bár többen utánoznák e példát; ily ajándékokkal lehetne leghamarább megvetni a községi könyvtárak alapját, felébreszteni a népben az olvasási kedvet, s alkalmat nyujtani neki, hogy a szellemi mozgalomból javára felhasználja az illetö részt.

(Székesfehérvárott) közelebbröl egy helybeli kanonok egy aranyat tüzött ki oly czélbol, hogy azon külvárosi tanuló, ki a legközelebbi öszig szülöi jószágán a legszebb és sajátkezüleg nevelt fát bir fölmutatni, azt ajándékul kapja meg.

Vegyesek.

(A leghosszabb alagut a világon). A Sürgöny turini levelezöje igy irja le a készülöben levö nagyszerü müvet: „Tegnap érkeztem vissza a Monte-Cenisio (hegy) átfúrása tetthelyéröl, melyen már 5 év óta több mint 2000 munkás dolgozik és melyre már több millió frank költetett; ez a vasutvonal, mely Olaszországot Francziaországgal összekötendi, a legnagyobb érdekkel bir a két országra, kereskedési és politikai szempontból. — Miután mintegy 20 perczig egy mozdony a legnagyobb sötétségben elörevont bennünket, egyszerre mintha egy tündérvárban találtuk volna magunkat; nagy gázvilágitás mellett négy gözgép több száz munkás segitségével a kövek törésével és elmozdításával foglalkozott, mások a kocsikra hányták, s ismét mások boltozatokat építettek; leirhatlan azon benyomás, melyet a kiváncsi látogató lelkére ezen látvány gyakorol; több ezer ölnyire a hegy gyomrában, a roppant készületek, gépek és a nagy robaj, mely ott zárt helyen megkettöztetik, az igazgatók és a gépek fütyölése, szóval az egész rendkivüli. A munka felügyelésével megbizott mérnökök állitása szerint egy év mulva már megnyittathatik ezen uj vonal a közhasználatra; eddigelö 2400 öl hosszaságra van kifurva az Olaszország felöli oldalról, a franczia részröl körülbelül ép annyit lehet számitani; az egész alagut hossza mintegy 5000 ölre számittatik, mely a világon még eddig a leghosszabb leend; a hegy legmagasabb csucsa 7000 láb; az alagut közepén egy kis állomás fog építtetni távirdai hivatallal és az egész alagut hossza gázvilágitást nyerend; a turin-párisi utazást 10 órával rövidítendi meg, mert mig eddig Turinból 42 órán keresztül Susánál bérkocsiba ülve rettentö hegylánczokat kellett egy éjen és egy félnapon át mászkálni, ezután 32 óra alatt legkényelmesebben Párisba érkezendik az utazó."

Zene.

A francziák még máiglan sincsenek tisztában, hogy ki volt a „Marseillaise" szerzöje. A fiatal Fétis, kit Heine Foetusnak nevezett megvetöleg, az „Independance"-ban ott fogja föl ezt a tárgyat, a hol apja elhagyta volt, s a maga módja szerint tüzesen vitatkozik, Rouget de Liszle-t kitudván miuden szerzöi dicsöségböl. Ez az egész Marseillaise vita nagyon hasonlít a nálunk pár év elött fölmerült Rákoczy induló kérdéséhez.

Dávid Bódognak, a Lalla-Rouk szerzöjének „A zafir" czimü legujabb vig dalmüve Párisban nem nagy sikert aratott. A Kritika leginkább azért panaszkodik Dávidra, hogy zenéje nagyon komoly s nem felel meg a szöveg tárgyának, mely mint tudva van Shakespeare egyik vigjátékából van véve. Dávidnak zenéje festöi, de a zenefestésben is inkább hasonlíthatjuk tehetségét a tájkép festészethez, melynek egészen különbözik hivatása az emberek ábrázolásával foglalkodó történeti iránytól. Lalla Rouk-jában is inkább sikerül neki a külsö természet hangulatát visszatükrözni, mint egyéneinek sajátságait zeneileg tolmácsolni.

Azon öt hölgy, kik az idei böjt folytán Párisban Kamarai hangversenyeket rendeztek, következö; Boulay k. a. (hegedüre) Castellán k. a. (hegedüre), Birt asszony (mély hegedüre), De Try Eliza k. a. (gordonkára) és Changain k. a. (zongorára).

Londonban „Beethoven társulat" alakult, mely minden télen nyolcz hangversenyt adand nagy pátronusa müveiböl s kivált a kamarai zenére lesz fö gondja.

A Bécsben legközelebb felállítandó Haydn szoborra már 30,000 forint gyült össze.

Mermet-nek „Roland a Rocevaut" dalmüve Haagában korántsem tetszett ugy mint Párisban. Mermet komolyan a második császárság Spontinija akar lenni: most Julius Caesárt fogja szinre hozni maga készitette szövegkönyv s zenével.

Prágában Glinkának, az oroszok legnagyobb zeneszerzöjének, egy „Kamarynskája" czimü zenekari scherzóját, nemzeti jellemért lelkesedéssel fogadták, mit az kitünö tulajdonaiért müvészi tekintetben is megérdemelt.

Stuttgartban legközelebb Doppler Ferencz „Vandáját" adták oly fényes kiállitással, hogy a kritika szinte zugolódott miatta. A király Dopplert a tudományok és müvészetek nagy rendjelével diszitette föl.

Wagner Richard „Tristán és Izoldája" Münchenben fog elöször elöadatni a szerzö vezetése mellett. A fiatal király fölhatalmazta Wagnert, hogy az elöadó müvészeket belátása szerint toborzhatja össze egész Németországban. Bécsben hatvan próba után sem kerülhetett szinre Tristán némely müvésznö szeszélye miatt, most a jóval kisebb München sokkal kevesebb erölködéssel fogja megszógyenitni a nagy székvárost.

Tartalom: Verböczy István. — Az iskolában. — Szerelem nélkül. — Szent-János egyháza és a török imola Budán (két képpel). — Kalászatok a mütörténelem mezején. — Windsor-vára (képpel). — Verböczy érdeme a magyar jog életfejlödése és nemzeti egység körül. — Tároza: Egyletek és közintézetek. — Irodalom és müvészet. — Budapesti hirek. — Vidéki hirek. — Vegyesek. — Zene.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Előfizetési felhivás

az

„Ország Tükre"

czimü képes hetilapra, egyszersmind a „magyar Képzőművészeti Társulat" közlönyére.

Az „Ország Tükre", jelen 11-ik számával uj életet kezd. Hogy t. előfizetőinknek uj évben tett igéretünket ezutánra annál pontosabban beválthassuk, ujabb áldozatot tettünk s elhagytuk az eddigi nyomdát, és lapunk kiállítása és nyomtatása végett a jó birben álló ifjú Deutsch-testvérekkel szerződtünk, hogy az „Ország Tükre" ezentúl mind pontosság, mind kiállításra nézve nevének és hivatásának még kielégitőbben megfelelhessen.

Mióta az „Ország Tükre" kiadását és szerkesztését átvettük, minden áldozattal azon igyekeztünk, hogy lapunk **a szép iránti fogékonyságot és ez által a közműveltséget terjessze a hazában.**

Ebből folyólog a magyar képző müvészeti társulat is közlönyeül fogadta el az „Ország Tükrét," mely által még nagyobb terünk nyilt a társulat műterméből szép képeket közleni, hazai müvészetünk ismertetésére és terjesztésére; és mely által egyszersmind eddigi dolgozó és belmunkatársainkhoz több uj kitünő tehetséget nyertünk meg lapunknak aesthetikai becsét gazdagíthatni, és az „Ország Tükrét" a haza müvelt közönsége előtt érdekessé tenni.

Lapunk egyik fomunkatársa gr. **Lázár Kálmán** leend.

Reméljük, hogy a haza nagy közönsége, valamint a képző müvészeti társulat is komoly törekvésünket és áldozatkészségünket pártolás által fogja méltányolni.

Hogy még eddig politikai heti szemlét nem adhattunk, az nem rajtunk múlt, részünkről e tárgyban még nem mondtunk le minden reményről.

Lapunk képeinek nagyobb részét ezután is Barabás fogja rajzolni, kit egyszersmind lapunk műkiállításának vezetésére is megnyertünk.

Mümelléklettül adott képünk olyan volt, mely közelismeréssel fogadtatott, és azon leszünk, hogy a jövő félév elején adandó jutalomképünk is kielégítse t. előfizetőinket; kézbesítése pedig oly pontos lesz, hogy semmi ok panaszra nem leend, e tekintetben szigoru intézkedések vannak téve.

Az „Ország Tükre" ezentúl is **másfél** íven, hetenkint **négy képpel** fog megjelenni.

☞ Előfizetési ár egész évre **12** frt, félévre **6** frt, évnegyedre **3** frt.

Az előfizetési pénzek **Deutsch testvérek** könyomdájába (harminczad-utcza 3. sz.) küldendők.

A t. gyüjtőknek 10% szolgálunk.

Pest, márczius 16-án, 1865.

GYÁRFÁS FERENCZ,
kiadó és felelős szerkesztő.

HIRDETÉSEK.

Gyurián és

Deutsch testvérek

Könyvnyomda: **2 sas-utcza 5-ik sz.**

PESTEN

Kőnyomda: **harminczad-utcza 3. sz.**

ajánlkoznak

MINDEN ELŐFORDULÓ

nyomdai megrendelések

legszebb kiállitásban s a legjutányosabb árakon

váló végzésére.

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Legfontosabb és legujabb találmány

a gazda urak részére.

Miután én gyakori alkalommal felszóllittattam több földbirtokos urak által arra nézve, hogy találnék fel a juhbélyegzésben valami hasznosabb, gyakorlatibb módot az eddig használt különféle bélyegzések helyébe, és pedig olyant, melynek utánzása lehetlen volna.

Van tehát ezennel szerencsém a t. cz. gazda uraknak tudomására adni, miszerint végre sokszoros fáradság után sikerült, hogy e mezögazdaságban általánosan érzett hiányon segitve legyen, oly modot feltalálnom, mely altál a juhászok pajkossága valahára meg van semmisitve. Ez tudniillik, egy gombhoz hasonló egyszerü s két részből álló kupakból áll, és ugy van szerkesztve, hogy midőn a juh füle e czélra készitett fogóval már keresztüllyukasztatott, a két rész reá lesz illesztve és egy nyomással bezárva, mely mindenesetre nézve lehetetlenné válván a kupaknak isméti felnyitása. E jegytől a juhot csupán csak a fül elvágásával lehet megszabaditani.

Az eddig használt ólmozás helyett, mely némileg alkalmatlan, a kupak felsö részére a tulajdonos neve domboru betükkel már a gyárban vésetik be, és ez által minden hamisitás a legjobban meg van akadályozva.

E kupaknak ára ezer számra 40 frt. A lyukkasztó-fogó külön 1 frt, a névbevésés pedig 1 frt 50 kr.

Ezen kupak a szarvasmarhák és sertések bélyegzésére épen úgy készittetik, és csak abban különbözik a juh-jegytől, hogy nagyobb és erösebb, de használati módja ugyanaz és 50 frtba kerül ezre.

Szives megrendeléseknél illendő foglaló beküldése kéretik.

FEIWEL LIPÓT,

vasbutor-, gép- és takaréktüzhely-gyára, sip-utcza 22. sz.

Raktár: Erzsébet-tér 10. sz. alatt Pesten.

Árjegyzék

FIGLER ANTAL és TÁRSA

csipke és himzések gyári-raktárukban Pesten,

a régi német-szinház-épület, nagyhid-utczai sarkán.

Függönyök 3—17 ft, csipke kendök 3.50—60 ft, csipke köpenykék 10.50—60 ft ujjolag nagy valasztékban érkeztek.

1 vég 12 röf fehér Organtin, s minden szinben 1 ft 20 kr., 1 ft 80 kr., 1 ft 90 kr., 2 ft 10 kr., 2 ft 45 kr., 2 ft 75 kr., 3 ft 45 kr., 4 ft 40 kr.

1 vég 12 röf 6/4 Moll: 3 ft, 3 ft 90 kr., 4 ft 10 kr., 4 ft 55 kr., 5 ft, 5 ft 50 kr., 5 ft 75 kr., 6 ft 50 kr., 6 ft 75 kr., 7 ft 15 kr., 7 ft 50 kr., 8 ft, 8 ft 75 kr., 9 ft 30 kr., 10 ft 25 kr., 14 ft 70 kr.

1 vég 12 röf Batist Claire: 5 ft 30 kr., 5 ft 80 kr., 6 ft 50 kr., 7 ft, 7 ft 50 kr., 7 ft 75 kr., 8 ft 50 kr., 9 ft 25 kr., 9 ft 55 kr., 10 ft, 11 ft 20 kr., 12 ft, 13 ft 70 kr.

1 vég 12 röf Batist: 5 ft 75 kr., 6 ft 50 kr., 7 ft, 7 ft 70 kr., 8 ft 40 kr., 9 ft 30 kr., 10 ft 12 kr., 10 ft 80 kr., 11 ft 50 kr., 12 ft 50 kr., 13 ft 90 kr., 15, 16, 17 ft.

Pergal 6/4 8/4 mindennémü fajtu.
Mouslin 6/4 8/4 sima és virágos.
Tarlatán, Creppe, Illusion minden szinben.
Pamut- és selyem-csipke-szövetek.
Csipkék czérna-, pamut- és selyemből.
Ara-, kalap- és fökötö-fátyolok.
Bárbok moll-, czérna-, csipke- és selyemben.
Gallérkák moll-, batist-, bruzelles- és creppből.
Gallérkák kézelövel szintén.
Chemisettek szintén
Zuáv ingecskék 1 ft 50 krtól kezdve.
Alsó szoknyák 1/2 és egész himzett: 3 ft 50 krtól 12 ftig.
Betétek és szegélyek 22 krtól kezdve.
Zsebkendök moll- és valódi batistból.
Crinolinok, amerikai és mindenféle.
Függönyök, csipke, és mouslin-szövetü.
Csipke, nagy-kendök, Rotonde- és Beduin köpönyegek.

Reczék, fejdiszek és negligé fökötök, és minden e szakba vágó női piperék a legolcsóbb gyári árakon.

Helyiség-változtatás.

A már közel 20 év óta a kigyó-utcza 3-ik sz. alatt fennálló

FORSTINGER ALB. M.-féle

konyha-edény, sárgaréz, pakfon, lakatos-áruk

és

SZERSZÁM-KERESKEDÉSE

folyó évi május végével a

DOROTTYA-UTCZAI WURMHÁZBA

költözik.

Pest, april hó 1865.

METH S.

rumburgi vászon kereskedésében Bécsben

az utolsó nagy halmaz

valódi rumburgi vászon

továbbá: szileziai hegyi vásznak, rumburgi asztalnemüek, törülköző-kendök, kanavásznak, s a legszebb vászon- és batiszt-zsebkendök,

melyek egy csödtömegböl vétettik át

50 % a gyári áron alul olcsóbbért

adatnak el.

A vászonáruk valódiságaért és teljes rőfmértékért jótállás biztosittatik.

Megrendelések — a pénzösszeg beküldése vagy postai utánvét mellett gyorsan, pontosan s a leglelkiismeretesebben eszközöltetnek. — Árszabályok és mustrák kivánatra elküldetnek. A megrendelési levelek e czim alatt küldendök:

„S. Meth, Rothenthurmstrasse Nr. 29 in Wien."

1 tuczat fehér vászon-zsebkendö gyermekek számára, gyári ár 2 ft. 60 kr., most csak 1 ft. 20 kr.

1 tuczat nagyobbszerü vászon-zsebkendö, gyári ár 4 frt, most csak 2 frt 50 kr.

1 tuczat finom rumburgi vászon-zsebkendö, gyári ár 8 frt, most csak 4 frt.

1 tuczat legfinomabb vászon- és batiszt-zsebkendö, gyári ár 8, 9, 10, 12, 14, 16 ft, most csak 4 ft 50 kr., 6, 7, 8, 9 ftig a legfinomabbak.

1 tuczat jóféle cseléd-törülközökendö ára 2 ft 50 kr., 1 tuczat damasz-törülközökendö vagy damasz-asztalkendö ára most csak 4 ft 50 kr., 5, 6, 7, 8, 9, 10 ftig.

1 damasz asztalterités 6 személyre: 5, 6, 7, 8, 9, 10 ftig a legfinomabbak; 12 személyre még egyszer annyi.

1 darab ágynemünek való szines rumburgi kanavász, ára most csak 11, 12, 14 forintig a legfinomabbak.

1 darab fehér fonalvászon, gyári ár 18 ft, most csak 9 ft 50 kr.

1 darab mángolatlan házi-vászon, gyári ár 22 ft, most csak 11 forint.

1 darab 30 röfös rumburgi kreasz-vászon, gyári ár 25 ft, most csak 13 forint.

1 darab 37 röfös kézi fonalvászon, gyári ár 30 ft, most csak 14 ft.

1 darab finom rumburgi vászon 6 ingre, gyári ár 32 ft, most csak 16 ft.

1 vég rumburgi vászon 8 ingre, gyári ár 34 ft, most csak 17 ft.

1 vég 38 röfös hollandi czérnavászon, gyári ár 32 ft, most csak 15 ft.

1 darab 40 röfös rumburgi czérnavászon, gyári ár 35—45 ft, most csak 18—22 ftig.

1 darab 50 röfös hollandi vászon, gyári ár 44—55 ft, most csak 22—28 ftig.

1 darab 30 röfös konstanczi vászon, gyári ár 56—80 ft, most csak 22—40 ftig.

1 darab 54 röfös egészen kitünö rumburgi vászon ára most csak 26, 28, 30, 35, 40, 45, 50, 60—70 ftig a legfinomabbak.

Ezenkivül gyors eladás végett van még kitálzve: 20,000 röf különféle vászon-maradék, darabja 35, 40, 45, 50, 60, 70—80 krig.

A most divatban levö gyapju-alsószoknyák ára most csak 5 forint.

A fenntebb elösorolt áruczikkek mihamarábbi eladása tekintetéből — azon vevök, kik legalább is 25 ftig vásárolnak, fél tuczat finom franczia batisztkendöt, — 50 ft bevásárlásnál 1 darab növi ruhakelmét, — 100 ft bevásárlásnál 1 divatszerü longshawlt — kapnak **jutalomdijul**.

Pest, 1865. Gyorssajtónyomat Gyurian és DEUTSCH TESTVÉREKTÖL. (2 sns-utcza 5. sz.)

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.